

Europska
komisija

Poučavanje **regionalnih ili manjinskih jezika** u školama u Europi

Izvešće Eurydicea

Obrazovanje i
osposobljavanje

Poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama u Europi

Izvješće Eurydicea

Budete li citirali ovu publikaciju, molimo Vas, navedite sljedeće podatke:

Europska komisija / EACEA / Eurydice, 2019. *Poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama u Europi*. Izvješće Eurydicea. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.

ISBN 978-92-9484-229-9

doi:10.2797/483773

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2019.

© Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu, 2019.

PREDGOVOR

Skladan suživot mnogih jezika u Europi snažan je simbol težnje Europske unije da bude ujedinjena u raznolikosti, a to je jedan od glavnih ciljeva europskih politika. U Europskoj uniji u uporabi su 24 službena jezika i tri pisma, a pojedini od tih jezika upotrebljavaju se diljem svijeta. Još je 60 jezika dio baštine Europske unije, a njima se govori u određenim dijelovima Europe ili u određenim zajednicama.

Jezične vještine u središtu su ambicioznog plana razvoja europskoga obrazovnog područja koji dobro funkcionira. Za studij i rad u inozemstvu potrebno je služiti se različitim stranim jezicima. Osim toga, učenje stranih jezika omogućuje otkrivanje različitih kultura i širenje vidika.

U svibnju 2019. godine Vijeće Europske unije usvojilo je Preporuku o sveobuhvatnom pristupu poučavanju i učenju jezika. Europska unija i njezine države članice obvezale su se da će više poticati učenje jezika u školama. To podrazumijeva pismenost na jeziku/jezicima nastave i usvajanje još dvaju dodatnih jezika. U skladu s Preporukom učenici mogu učiti i jezike koji se rjeđe poučavaju i uče.

U dvojezičnim područjima i višejezičnim učionicama u Europi mogu se pronaći mnogi zanimljivi pedagoški pristupi. Zemlje se međusobno razlikuju prema razinama jezične raznolikosti i načinima upravljanja tom raznolikošću. Ovo izvješće nacionalnih jedinica mreže Eurydice za analizu obrazovanja Europske unije koje postoje u svim zemljama članicama programa Erasmus+ bavi se mjerama koje poduzimaju obrazovne vlasti kako bi pružile potporu poučavanju regionalnih ili manjinskih jezika u školama. U izvješću se ističu pojedini projekti koji su sufinancirani u sklopu programa Europske unije Erasmus+ i Kreativna Europa, a promiču i podupiru poučavanje, učenje i uporabu tih jezika.

Ovaj pregled postojećih nacionalnih politika u vezi s regionalnim ili manjinskim jezicima pokazuje da se mjere provode na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a katkad čak i na razini škole. Tako Europska unija ima ulogu okupljanja donositelja odluka s različitih razina i obrazovnih djelatnika kako bi se pronašao način za postizanje ciljeva učenja jezika. Mnogo se toga može naučiti na temelju rada na različitim razinama u vladi!

Jezični je krajolik u Europi složena, višeslojna i raznobojna mreža različitih jezika i narječja. Drago mi je što Europska unija može pokazati kako se ta bogata kulturna raznolikost podupire i ostvaruje.

Tibor Navracsics

povjerenik za
obrazovanje, kulturu, mlade i sport

SADRŽAJ

Predgovor	3
Sadržaj	5
Oznake država	5
Uvod	6
Regionalni ili manjinski jezici u dokumentima obrazovnih politika	8
Politike i mjere poučavanja regionalnih ili manjinskih jezika	13
Zakonodavstvo / financiranje	14
Poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama	14
Poučavanje na regionalnim ili manjinskim jezicima u školama	15
Promicanje regionalnih ili manjinskih jezika izvan škola	16
Nastavni materijali za učenje regionalnih ili manjinskih jezika	16
Inicijative i programi velikih razmjera	18
Europski projekti i inicijative kojima se podupire poučavanje i učenje regionalnih ili manjinskih jezika	20
Školska partnerstva Erasmus+	20
Mobilnost osoblja u općem obrazovanju	21
Twinning-projekti	23
Mobilnost mladih	23
Kreativna Europa	24
Literatura	26
Zahvale	27

OZNAKE DRŽAVA

EU/EU-28	Europska unija	CY	Cipar	UK	Ujedinjeno Kraljevstvo
BE	Belgija	LV	Letonija	UK-ENG	Engleska
BE fr	Belgija – francuska zajednica	LT	Litva	UK-WLS	Wales
BE de	Belgija – njemačka zajednica	LU	Luksemburg	UK-NIR	Sjeverna Irska
BE nl	Belgija – flamanska zajednica	HU	Mađarska	UK-SCT	Škotska
BG	Bugarska	MT	Malta		Države EEA-e i države kandidatkinje
CZ	Češka	NL	Nizozemska	AL	Albanija
DK	Danska	AT	Austrija	BA	Bosna i Hercegovina
DE	Njemačka	PL	Poljska	CH	Švicarska
EE	Estonija	PT	Portugal	IS	Island
IE	Irska	RO	Rumunjska	LI	Lihtenštajn
EL	Grčka	SI	Slovenija	ME	Crna Gora
ES	Španjolska	SK	Slovačka	MK	Sjeverna Makedonija
FR	Francuska	FI	Finska	NO	Norveška
HR	Hrvatska	SE	Švedska	RS	Srbija
IT	Italija			TR	Turska

Više pojedinosti o klasifikaciji ISCED

na <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf> [preuzeto u lipnju 2019.].

UVOD

Europa se smatra bogatim jezičnim mozaikom. Svi ti jezici imaju različite statuse – mogu biti nacionalni ili službeni, regionalni ili manjinski ili jezici kojima govore ljudi migrantskog podrijetla. Regionalni ili manjinski jezici uglavnom su povezani s određenim geografskim područjem pojedine države, no nekoliko jezika koji su poznati kao neteritorijalni jezici ne može se povezati s određenim geografskim područjem. Procjenjuje se da u Europskoj uniji između 40 i 50 milijuna ljudi govori regionalnim ili manjinskim jezicima (Europski parlament, 2016.)

U mnogim europskim zemljama regionalni ili manjinski jezici imaju službeni status. To znači da se u određenom području pojedine države upotrebljavaju za pravne i javne administrativne svrhe uz državni jezik koji ima službeni status u toj zemlji. Politike i inicijative koje su javne vlasti usvojile u području obrazovanja glavni su čimbenici koji pridonose očuvanju jezika u privatnom i javnom prostoru. Nekoliko je pokazatelja očuvanja jezika (Europski parlament, 2017.) – broj govornika (u apsolutnom iznosu i kao udio ukupnog stanovništva određene države), stajališta i politike vlada i ustanova prema jeziku, uključujući njegov službeni status i uporabu, te dostupnost materijala za jezično obrazovanje i pismenost.

Procjenjuje se da u Europskoj uniji između 40 i 50 milijuna ljudi govori regionalnim ili manjinskim jezicima.

Važnost jezične raznolikosti sadržana je u članku 22. Europske povelje o temeljnim pravima i članku 3. Ugovora o Europskoj uniji. Regionalni i manjinski jezici dio su politike Europske unije o učenju o raznolikosti i učenju jezika. Preporuka Vijeća Europske unije od 22. svibnja 2019.¹ o sveobuhvatnom pristupu poučavanju i učenju jezika ističe vrijednost učenja i očuvanja jezika koji je dio osobnog zanimanja pojedinca. Preporuka uzima u obzir široku jezičnu raznolikost u Europi i potiče države članice da se više zalažu za učenje jezika u školama.

Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (ECRML) Vijeća Europe važan je pravni instrument u zaštiti i promicanju regionalnih ili manjinskih jezika u Europi. Ta je europska povelja stupila na snagu 1. ožujka 1998. godine. Do danas je Povelju ratificiralo 25 država članica.² Ratifikacijom Povelje države članice obvezuju se na poštovanje osnovnih načela i ciljeva za očuvanje tih jezika te na konkretno djelovanje u određenim područjima javnog života (npr. u obrazovanju).

S pomoću programa financiranja kao što su Erasmus+ ili Kreativna Europa Europska unija podupire učenje jezika i jezičnu raznolikost, a to se osobito odnosi na programe mobilnosti, projekte suradnje i potporu europskim gradovima kulture. U sklopu tih programa mnogi uspješni projekti promiču učenje i važnost regionalnih ili manjinskih jezika u Europi.

¹ Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2019. godine o sveobuhvatnom pristupu poučavanju i učenju jezika SL C 189, 5. lipnja 2019., str. 15 – 22.

² Više pojedinosti na mrežnoj stranici Vijeća Europe – <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/signatures-and-ratifications> [preuzeto u lipnju 2019. godine].

Regionalni ili manjinski jezici – jezici kojima se na određenom području neke države tradicionalno služe njezini građani koji pripadaju manjinskoj zajednici. Ti se jezici razlikuju od službenog jezika te države (Vijeće Europe, 1992.). Riječ je uglavnom o jezicima naroda čiji su etnički korijeni upravo u tim područjima ili pak naroda koji ondje žive već generacijama. Manjinski ili regionalni jezici mogu imati status službenog jezika, no prema definiciji taj je status ograničen na područja u kojima se govori tim jezicima.

Neteritorijalni jezici – jezici kojima se služi dio državljana određene države, a razlikuju se od njezina službenog jezika. Ti se jezici tradicionalno upotrebljavaju na državnom teritoriju, ali se ne mogu povezati s određenim područjem te države (definicija se temelji na Europskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima, Vijeće Europe, 1992.). Primjerice romski je neteritorijalni jezik.

Ovo izvješće Eurydicea nudi pregled postojećih politika u Europi koje podupiru poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama. Izvješće se sastoji od tri dijela.

- Prvi dio sadržava podatke vrhovnih obrazovnih vlasti o regionalnim ili manjinskim jezicima u službenim dokumentima (nacionalni kurikulum ili obrazovni programi, dokumenti u vezi s nacionalnim vrednovanjem ili ispitivanjem ili preporuke koje potiču škole da ponude poučavanje tih jezika).
- Drugi dio bavi se pojedinim politikama i mjerama o poučavanju regionalnih ili manjinskih jezika u različitim europskim obrazovnim sustavima.
- Treći dio posvećen je pojedinim projektima koji se financiraju u sklopu programa Erasmus+ i Kreativna Europa, a podupiru učenje regionalnih ili manjinskih jezika.

U prva dva dijela izvješća upotrebljavaju se podaci dobiveni iz mreže Eurydice. U središtu je pozornosti opće obrazovanje (osnovnoškolsko i srednjoškolsko) u javnim i privatnim (koje ovise o vladi) školama. No pojedini primjeri politika imaju veći opseg, pa, primjerice, obuhvaćaju i predškolski odgoj i obrazovanje. Ta dva dijela obuhvaćaju 34 europske zemlje koje sudjeluju u programu Erasmus+ Europske unije.³ Referentna je godina za sve podatke 2018./2019. U posljednjem se dijelu opisuju projekti koje financira Europska unija u području općeg obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i obrazovanja odraslih. Usto su obuhvaćeni pojedini projekti u području kulture i stvaralaštva te u audiovizualnom području.

³ Obuhvaćeno je 26 od 28 država članica EU-a te Albanija, Bosna i Hercegovina, Švicarska, Island, Lihtenštajn, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Srbija i Turska. Bugarska, Grčka, Lihtenštajn i Norveška nisu sudjelovali u prikupljanju podataka.

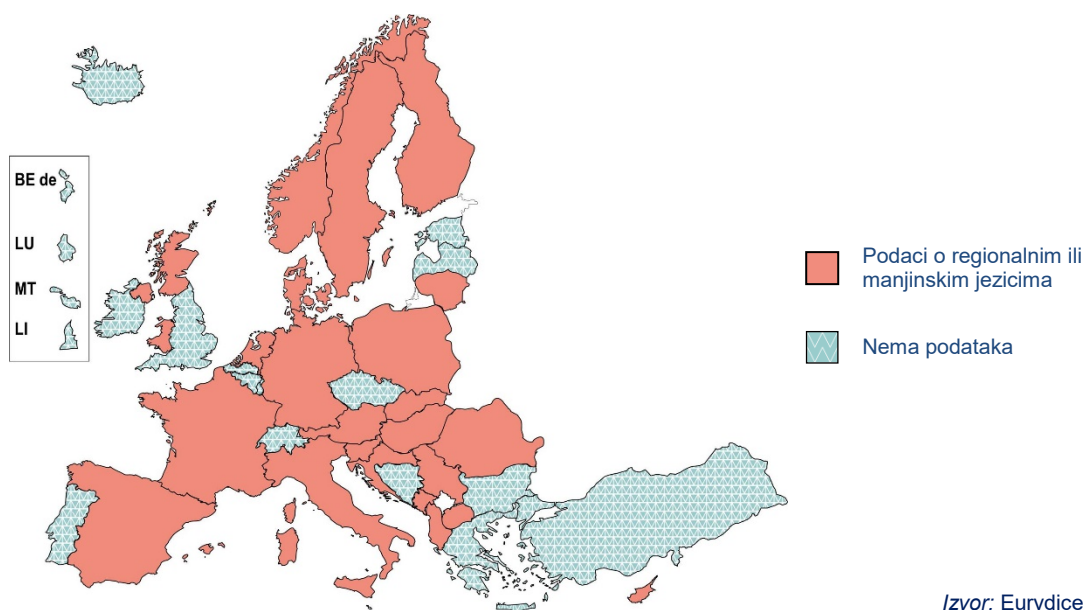
REGIONALNI ILI MANJINSKI JEZICI U DOKUMENTIMA OBRAZOVNIH POLITIKA

Obrazovne vlasti imaju važnu ulogu u očuvanju i promicanju regionalnih ili manjinskih jezika. Ti se jezici poučavaju u sklopu školskoga kurikuluma koji može promicati poučavanje jezika na različite načine. Škole koje njeguju jezike koriste se raznolikim jezičnim podrijetlom učenika kako bi povećale svijest učenika o kulturi i jeziku. Takve škole stvaraju pogodno okruženje za učenje jezika (Europska komisija / EACEA / Eurydice, 2017.). Preporuka Vijeća o jezicima iz godine 2019. preporučuje da države članice primijene sveobuhvatne pristupe kako bi unaprijedile poučavanje i učenje jezika na odgovarajućoj nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj i školskoj razini.⁴ Kako Vijeće predlaže, jedan od načina na koji bi se to moglo postići jest podupiranje razvoja svijesti o jeziku, i to tako da se cijeni jezična raznolikost te da ona služi kao izvor za učenje.

Slika 1 prikazuje kako u većini obrazovnih sustava vrhovne obrazovne vlasti navode regionalne ili manjinske jezike u službenim dokumentima.

U većini obrazovnih sustava vrhovne obrazovne vlasti navode regionalne ili manjinske jezike u službenim dokumentima.

Slika 1 – Podaci o određenim regionalnim ili manjinskim jezicima u službenim dokumentima koje su izdale vrhovne obrazovne vlasti u području osnovnoškolskoga i općega srednjoškolskog obrazovanja (ISCED 1, ISCED 24 i ISCED 34) godine 2018./2019.

Objašnjenje

Vrhovna obrazovna vlast najviša je razina vlasti koja je odgovorna za obrazovanje u pojedinoj zemlji uglavnom na nacionalnoj (državnoj) razini. No u Belgiji (Communauté), Njemačkoj (Länder), Španjolskoj (Comunidades Autónomas) i Ujedinjenom Kraljevstvu zasebne su uprave odgovorne za većinu područja vezanih uz obrazovanje. Stoga se te uprave smatraju vrhovnom vlašću za područja za koja su mjerodavne. Kada one dijele odgovornost s nacionalnom (državnom) razinom vlasti, obje se razine smatraju vrhovnom vlašću.

Napomena za pojedinu zemlju

Bugarska, Grčka, Lihtenštajn i Norveška – Referentna je godina za podatke 2015./2016. Vidi Europska komisija / EACEA / Eurydice, 2017., *Ključni podaci o poučavanju jezika u školama u Europi – izdanje 2017.* Bruxelles – EACEA, Eurydice.

⁴ Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2019. godine o sveobuhvatnom pristupu poučavanju i učenju jezika SL C 189, 5. lipnja 2019., str 17.

Ti podaci mogu biti u nacionalnom kurikulumu ili obrazovnim programima, dokumentima u vezi s nacionalnim vrednovanjem ili ispitivanjem ili preporukama koje potiču škole da ponude poučavanje tih jezika. Podaci mogu biti u obliku mjera manjeg opsega koje se provode u odabranim školama ili u svim školama u određenom području.

Katkad može biti riječ samo o općim podacima o regionalnim ili manjinskim jezicima, a ne o određenim jezicima. Primjerice u Češkoj pripadnici manjina imaju pravo na obrazovanje na vlastitu jeziku te pravo na Integrirano učenje jezika i nastavnog sadržaja (CLIL). Tako je i u Hrvatskoj u kojoj pripadnici manjina imaju pravo na obrazovanje na vlastitu jeziku. No u službenim su dokumentima navedeni samo pojedini manjinski jezici koji se poučavaju u školama u Hrvatskoj, a drugi su jezici navedeni općenito. Kurikulumi i popratna dokumentacija nisu dostupni ili nisu razvijeni ili usvojeni za sve manjinske jezike koji se poučavaju u školama u Hrvatskoj.

Obrazovne vlasti diljem Europe navode više od 60 regionalnih ili manjinskih jezika u vlastitim službenim dokumentima.

Obrazovne vlasti diljem Europe navode više od 60 regionalnih ili manjinskih jezika u službenim dokumentima (vidi sliku 2). No broj jezika znatno se razlikuje među obrazovnim sustavima. Ta je razlika posljedica različitih politika očuvanja i promicanja regionalnih ili manjinskih jezika te jezičnih posebnosti pojedine zemlje. Primjerice u Luksemburgu postoje tri državna jezika (francuski, njemački i luksemburški), ali nema regionalnih ili manjinskih jezika.

U službenim obrazovnim dokumentima u šest zemalja (u Francuskoj, Italiji, Mađarskoj, Poljskoj, Rumunjskoj i Srbiji) navedeno je više od deset jezika, a službeni dokumenti u Poljskoj i Srbiji obuhvaćaju najveći broj jezika – 15. U drugih šest zemalja (u Španjolskoj, Hrvatskoj, Litvi, Slovačkoj, Švedskoj i Sjevernoj Makedoniji) navodi se između pet i deset regionalnih ili manjinskih jezika.

Slika 2 – Regionalni ili manjinski jezici koji se navode u službenim dokumentima koje su izdale vrhovne obrazovne vlasti u području osnovnoškolskoga i općega srednjoškolskog obrazovanja (ISCED 1, ISCED 24 i ISCED 34) godine 2018./2019.

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL
Nema podataka	●	●	●	●	●			●	●	●											●
Arapski ciparskih Maronita	acy														●						
Bjeloruski	bel																●				
Bošnjački	bos																				
Bretonski	bre											●									
Bugarski	bul																			●	
Katalonski/valencijski	cat										●	●		●							
Korzikanski	cos											●									
Kašupski	csb																				
Češki	cse												●								
Velški	cym																				
Danski	dan						●														
Njemački	deu					●								●				●		●	
Grčki	ell													●						●	
Baskijski	eus										●	●									
Ferojski	fao					●															
Finski	fin																				
Meänkieli (tornedalski finski)	fit																				
Kvenski	fkv																				
Francuski	fra													●							
Gallo	fra											●									
Francusko-provansalski	frp													●							
Frizijski	fry						●														●
Futunski	fud											●									
Friulski	fur													●							
Škotski galski	gla																				
Irski	gle																				
Galicijski	glg										●										
Hebrejski	heb																				
Hrvatski	hrv													●						●	
Mađarski	hun												●								
Armenski	hye														●				●		
Talijanski	ita												●								
Grenlandski	kal					●															
Karaimski	kdr																				
Litavski	lit																				
Ladinski	lld													●							
Makedonski	mkd																				
Donjonjemački	nds						●														
Oksitanski	oci										●	●		●							
Pojski	pol																●		●		
Kreolski	rcf											●									
Romski	rom												●							●	
Rumunjski	ron																			●	
Lemski	rue																				
Rusinski	rue												●							●	
Vlaški	rup																				
Ruski	rus																●				
Škotski	sco																				
Slovački	slk												●							●	
Slovenski	slv													●						●	
Laponski	sme																				
Albanski	sqi													●							
Sardinijski	srđ													●							
Srpski	srp																			●	
Tahićanski	tah											●									
Tatarski	tat																				
Melanezijski	tpi											●									
Turski	tur																				
Ukrajinski	ukr												●							●	
Valiski	wls											●									
Sorbijski	wen						●														
Jidiš	valiski																●				
Ostalo (narječja)											●	●								●	

Slika 2 (nastavak) – Regionalni ili manjinski jezici koji se navode u službenim dokumentima koje su izdale vrhovne obrazovne vlasti u području osnovnoškolskoga i općega srednjoškolskog obrazovanja (ISCED 1, ISCED 24 i ISCED 34) godine 2018./2019.

		AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT	AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
Nema podataka				●					●						●	●	●	●					●
Arapski ciparskih Maronita	acy																						
Bjeloruski	bel	●																					
Bošnjacki	bos																			●	●		●
Bretonski	bre																						
Bugarski	bul				●																		●
Katalonski/valencijski	cat																						
Korzikanski	cos																						
Kašupski	csb	●																					
Češki	cse	●			●																		●
Velški	cym										●												
Danski	dan																						
Njemački	deu	●			●		●																
Grčki	ell													●									
Baskijski	eus																						
Ferojski	fao																						
Finski	fin								●														●
Meänkieli (tornedalski finski)	fit								●														
Kvenski	fkv																						●
Francuski	fra																						
Gallo	fra																						
Francusko-provansalski	frp																						
Frizijski	fry																						
Futunski	fud																						
Friulski	fur																						
Škotski galski	gla												●										
Irski	gle											●											
Galicijanski	glg																						
Hebrejski	heb	●			●																		
Hrvatski	hrv	●			●															●			●
Mađarski	hun	●			●	●	●																●
Armenski	hye	●																					
Talijanski	ita				●	●																	
Grenlandski	kal																						
Karaimski	kdr	●																					
Litavski	lit	●																					
Ladinski	lld																						
Makedonski	mkd																						●
Donjonjemački	nds																						
Oksitanski	oci																						
Poljski	pol																						
Kreolski	rcf																						
Romski	rom	●	●		●		●	●	●													●	●
Rumunjski	ron																						●
Lemski	rue	●																					
Rusinski	rue						●																●
Vlaški	rup																				●		●
Ruski	rus	●																					
Škotski	sco												●										
Slovački	slk	●			●																		●
Slovenski	slv	●																					●
Laponski	sme							●	●													●	
Albanski	sqi																			●	●		●
Sardinijski	srd																						
Srpski	srp				●															●	●		
Tahićanski	tah																						
Tatarski	tat	●																					
Melanezijski	tpi																						
Turski	tur				●																	●	
Ukrajinski	ukr	●			●		●																●
Valiski	wls																						
Sorbijski	wen																						
Jidiš	valiski	●							●														
Ostalo (narječja)																							●

Objašnjenje (slika 2)

Vrhovne obrazovne vlasti – vidi sliku 1.

Na slici nema razlike između obrazovnih razina, obrazovnih smjerova ili vrsta škola. U pojedinim zemljama navedene jezike mogu ponuditi samo škole u nekim krajevima.

Jezici su navedeni prema njihovoj oznaci ISO (ISO 639-3 standard). Narječja koja nemaju oznaku uvrštena su pod ostalo i objašnjena u napomenama za pojedine zemlje.

Napomene za pojedine zemlje

Bugarska, Grčka, Lihtenštajn i Norveška – Referentna je godina za podatke 2015./2016. Vidi Europska komisija / EACEA / Eurydice, 2017., *Ključni podaci o poučavanju jezika u školama u Europi – izdanje 2017.* Bruxelles – EACEA, Eurydice.

Španjolska – Uz španjolski kao službeni jezik pojedine autonomne zajednice imaju još jedan službeni jezik. Tamošnje obrazovne vlasti uspostavljaju vlastiti model za poučavanje svojih službenih jezika. Ostalo – asturski i aragonski.

Francuska – Melanezijski jezici – drehu, nengone, pačici, aije. Ostalo – regionalni jezici pokrajina Alsace i Moselle (uključujući njemački i njegova narječja).

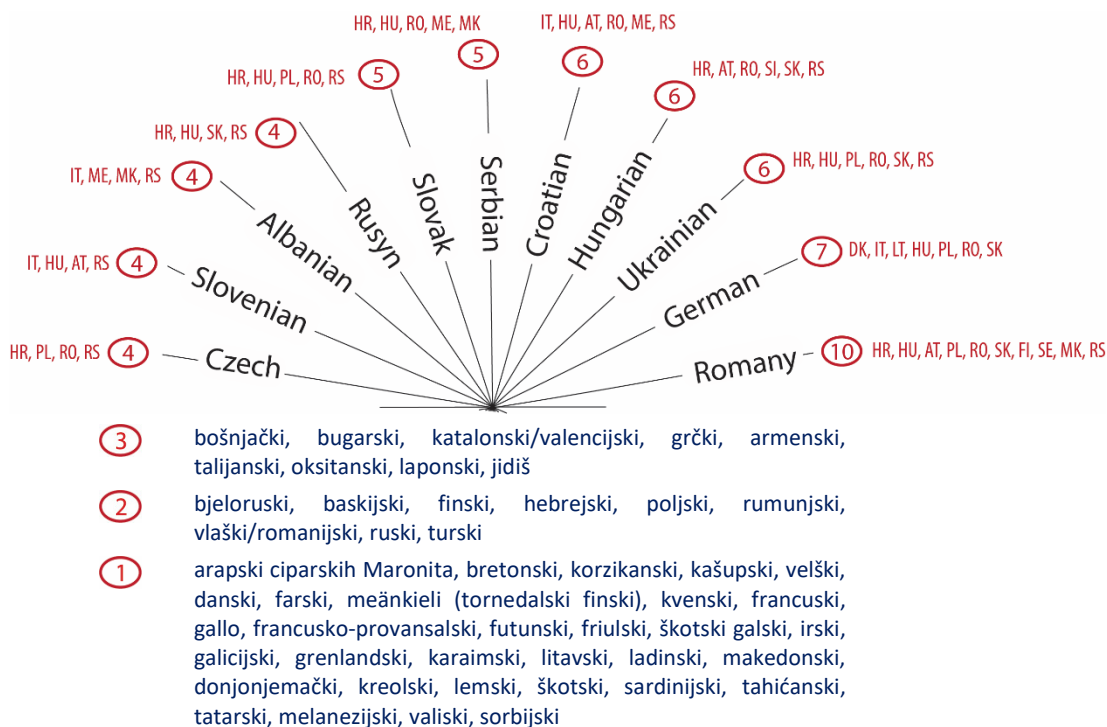
Mađarska – Ostalo – bajaški, rumunjsko narječje.

Austrija – Dva dokumenta koja su izdale središnje obrazovne vlasti izričito navode poučavanje manjinskih jezika u školama – Zakon o općem obrazovanju za etničke manjine u Gradišću (*Minderheitenschulgesetz für Burgenland*) propisuje uvjete za poučavanje mađarskog, hrvatskog (Burgenland-Kroatisch) i romskog jezika. Zakon o školovanju manjina u Koruškoj (*Minderheitenschulgesetz für Kärnten*) navodi poučavanje slovenskog u manjinskim zajednicama.

Srbija – Ostalo – bunjevački.

Kako je prikazano na slici 3, jezici koji se najčešće navode uglavnom su jezici susjednih država u središnjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi (njemački, hrvatski, mađarski, ukrajinski, slovački, srpski, češki, slovenski i albanski). Posebne su povijesne i političke okolnosti oblikovale raznolik jezični krajolik određenog dijela Europe. Romski je neteritorijalan jezik kojim se govori u Europi od srednjeg vijeka. Ljudi koji govore romskim jezikom žive u nekoliko europskih zemalja (Europski parlament, godine 2018.).

Slika 3. – Regionalni ili manjinski jezici prema broju zemalja u kojima se navode u službenim dokumentima u području osnovnoškolskoga i općega srednjoškolskog obrazovanja (ISCED 1, ISCED 24 i ISCED 34) godine 2018./2019.

Izvor: Eurydice

Objašnjenje

Slika prikazuje regionalne ili manjinske jezike i broj zemalja (crvenim ovalnim oblicima) u kojima se navode u službenim obrazovnim dokumentima. U gornjem dijelu slike, koji prikazuje jezike koji se najčešće navode, navode se i zemlje na koje se to odnosi (s oznakama država). Za slične informacije u vezi s jezicima koji se navode u donjem dijelu prikaza vidi sliku 2.

Službeni obrazovni dokumenti – službeni dokumenti koje izdaju vrhovne obrazovne vlasti.

Nema razlike između obrazovnih razina, obrazovnih smjerova ili vrsta škola. Navedene jezike mogu ponuditi samo škole u pojedinim krajevima.

Napomene za pojedine zemlje

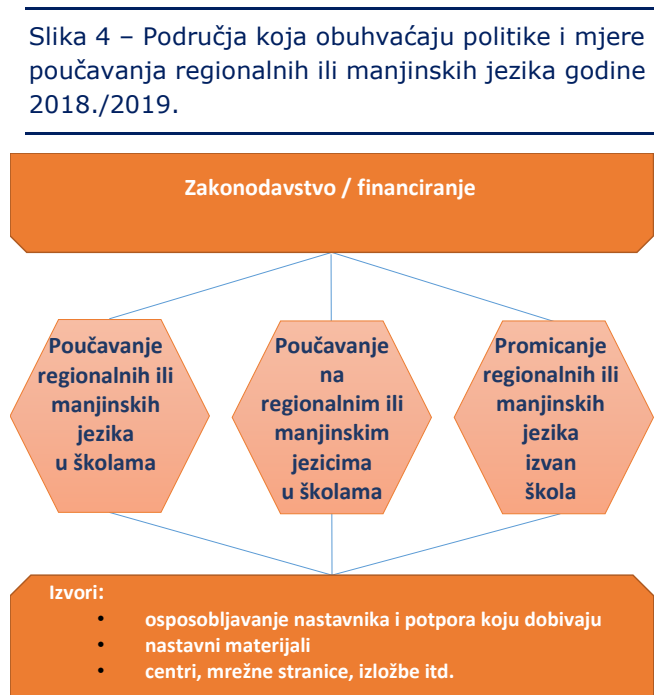
Vidi sliku 2.

No mnogim se regionalnim ili manjinskim jezicima govori isključivo u jednoj zemlji u Europi. Tako je, primjerice, sa sorbijskim (DE), korzikanskim (FR), frizijskim (NL), arapskim ciparskih Maronita (CY) i velškim (UK-WLS).

POLITIKE I MJERE POUČAVANJA REGIONALNIH ILI MANJINSKIH JEZIKA

Nakon što smo razmotrili različite regionalne ili manjinske jezike koji se navode u službenim dokumentima koje su izdale vrhovne obrazovne vlasti u Europi, u ovom se dijelu razmatraju posebne politike i mjere u vezi s poučavanjem regionalnih ili manjinskih jezika.⁵

Poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama zahtijeva političku i financijsku predanost

Izvor: Eurydice

Takvi izvori obuhvaćaju osposobljavanje i potporu za nastavnike regionalnih ili manjinskih jezika, važne nastavne materijale i dodatne izvore poput kulturnih centara, mrežnih stranica, izložaba itd.

Politike i mjere opisane u ovom izvješću mogu se podijeliti u dvije skupine (vidi sliku 4). Mnoge se politike i mjere odnose na poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama. U pojedinim zemljama regionalni ili manjinski jezici mogu biti jezici nastave za pojedine ili za sve školske predmete. Katkad se regionalni ili manjinski jezici promiču i izvan škole čime se potiče uporaba tih jezika u društvu općenito. Uvjet za promicanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama i izvan njih postojanje je zakonodavstva i financiranja za tu svrhu. Takav je oblik političke i financijske predanosti ključan za osiguranje dostupnosti izvora te provedbu poučavanja regionalnih ili manjinskih jezika.

⁵ Za taj se skup podataka od nacionalnih jedinica Eurydicea tražilo da dostave dva primjera politika ili mjera o poučavanju regionalnih ili manjinskih jezika u školama. Ovaj pregled nudi samo nekoliko takvih primjera.

Zakonodavstvo / financiranje

Kako bi se poduprlo poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama, pojedini europski obrazovni sustavi poput onih u Francuskoj, Litvi, Slovačkoj, Švedskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu (Škotska), Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori razvili su pravni okvir ne bi li potaknuli ili jamčili poučavanje jezika.

Studija slučaja – Francuska – zakonske promjene kojima se promiče poučavanje regionalnog jezika

Zbog promjena u zakonu, poučavanje regionalnog jezika potiče se i podupire od rujna 2017. godine. Neobvezatan kurikulum obogaćen je novim izbornim predmetima, a postojeći su programi sada prilagodljiviji:

a) drugi strani ili regionalni jezik (regionalni jezici i kultura) u šestom razredu (ti se jezici poučavaju do šest sati tjedno), b) regionalni jezici i kultura od šestog do devetog razreda – do dva sata tjedno.

Nedavna je reforma u posljednja dva razreda opće i tehničke srednje škole te u postojeću maturu (*bakalaureata*) uvela novi predmet – strane i regionalne jezike, književnost i kulture. Od godine 2019./2020. taj će se predmet ponuditi na nekoliko regionalnih jezika, a poučavat će se četiri sata tjedno u jedanaestom te šest sati u dvanaestom razredu i bit će u skladu s jezičnim predmetom koji učenici već imaju.

U pojedinim obrazovnim sustavima mjerodavne vlasti osiguravaju dodatno financiranje za poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika. Tako je, primjerice, u Italiji, Poljskoj i Finskoj.

Studija slučaja – Italija – financiranje projekata regionalnih ili manjinskih jezika

Ministarstvo obrazovanja promiče i podupire projektne inicijative koje su razvile škole čime se potiče suradnja među mrežama škola koje promiču poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika. Za tu svrhu ministarstvo objavljuje planove godišnjih intervencija i financiranja za nacionalne i lokalne projekte u području istraživanja jezika i kulturnih tradicija jezičnih manjina. Ministarstvo daje školama smjernice za izradu projekata i utvrđuje kriterije za njihovo vrednovanje.

Poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama

Kako je već prikazano na slikama 1 i 2, službeni dokumenti u većini obrazovnih sustava posebno navode poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika. U praksi to znači da imaju kurikulum ili obrazovni program za jedan ili više regionalnih ili manjinskih jezika koji mogu biti obvezatni za učenike migrantskog podrijetla ili one koji žive u određenim područjima.

Studija slučaja – Nizozemska – politika o poučavanju frizijskog jezika

Od godine 2014. frizijski se nudi kao obvezatan predmet u osnovnim školama u Friziji. Škole mogu zatražiti izuzeće ako je manje od 5 % učenika u školi frizijskog podrijetla. Na srednjoškolskoj je razini frizijski jezik obvezatan u prvoj godini. Poslije je izborni predmet. Srednje škole u Friziji moraju ponuditi frizijski kao izborni predmet, no on se u njima ne treba učiti ako nemaju dovoljno nastavnika s potrebnim kvalifikacijama koji bi predavali taj predmet.

Mnogi europski obrazovni sustavi imaju kurikulum ili obrazovni program za regionalne ili manjinske jezike.

U pojedinim zemljama poput Njemačke, Poljske i Sjeverne Makedonije poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika podrazumijeva i poučavanje povijesti i kulture pojedinih manjinskih zajednica.

Studija slučaja – Poljska – jezgrovni kurikulum za regionalne ili manjinske jezike

Jezgrovni kurikulum za regionalne ili manjinske jezike zaseban je dokument koji je uz jezgrovni kurikulum za sve ostale nastavne predmete dio općih propisa za sve vrste škola. Jezgrovni kurikulum za regionalne ili manjinske jezike neprestano se proširuje. Postojeći jezgrovni kurikulum koji se provodi od školske godine 2017./2018. obuhvaća sve obrazovne razine – od predškolske do više srednjoškolske. Pojedini novi elementi više ističu kulturnu sastavnicu poučavanja regionalnih ili manjinskih jezika. Sukladno tomu, svrha je učenja jezika nacionalne ili etničke manjine obogatiti učenike jezičnim, književnim i kulturnim vještinama te u njih razviti svijest o njihovu nacionalnom ili etničkom identitetu.

U Rumunjskoj je, primjerice, uz kurikulum razvijen program za nacionalne ispite i program za ispit na maturi za regionalne ili manjinske jezike.

Poučavanje na regionalnim ili manjinskim jezicima u školama

Uz poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama koje se provodi na glavnom jeziku nastave, u mnogim se obrazovnim sustavima u školama svi ili gotovo svi školski predmeti poučavaju na regionalnom ili manjinskom jeziku. Tako je, primjerice, u Sloveniji u kojoj se u školama nudi obrazovanje na talijanskom jeziku te u dvojezičnim školama u kojima se nudi obrazovanje na slovenskom i mađarskom jeziku ili pak u Crnoj Gori u kojoj je obrazovanje na albanskom.

Studija slučaja – Njemačka – danske i sorbijske manjinske škole

Djeca danske manjine u pokrajini Schleswig-Holstein mogu pohađati privatne škole koje financira vlada (*Ersatzschulen*) umjesto škola općeg obrazovanja u javnom sektoru ako su obrazovni ciljevi tih škola u skladu s onim vrstama škola koje su navedene u Zakonu o obrazovanju te pokrajine. Nastava se u tim alternativnim školama izvodi na danskom jeziku.

Slično tomu, djeca i mladi sorbijskog podrijetla u području koje nastanjuju Sorbi u Brandenburg i Saskoj posebice imaju priliku učiti sorbijski ili donjosorbijski u sorbijskim ili ostalim školama. Na sorbijskom ili donjosorbijskom izvodi se nastava određenih predmeta te nastava u određenim razredima ili razinama obrazovanja.

U pojedinim obrazovnim sustavima, primjerice u Škotskoj u Ujedinjenom Kraljevstvu, obrazovne vlasti nemaju obvezu omogućiti obrazovanje na regionalnim ili manjinskim jezicima. U Sjevernoj Irskoj u Ujedinjenom Kraljevstvu zakonska je obveza poticati i omogućiti obrazovanje na irskom jeziku.

Katkad se primjenjuju posebne politike za poticanje razvoja škola s pomoću regionalnih ili manjinskih jezika. Primjerice, zakonodavstvo u Hrvatskoj dopušta školama koje poučavaju na jeziku i pismu nacionalne manjine da imaju razrede s manje učenika nego škole koje poučavaju na hrvatskom jeziku i pismu.

Školama koje nude mogućnost obrazovanja na regionalnim ili manjinskim jezicima dodatan je cilj očuvanje jezične i kulturne baštine tih manjina.

Studija slučaja – Finska – laponski jezik i njegovi govornici

Svrha je obrazovanja na laponskom jeziku poduprijeti učenike u tome da čuvaju svoj laponski jezik, kulturu i zajednicu te im omogućiti razumijevanje i prihvaćanje laponske kulturne baštine. Učenici uče služiti se tim jezikom onako kako je to uobičajeno u njihovoj zajednici čime se osnažuje njihovo sudjelovanje u njoj. Obrazovanje pridonosi tomu da učenici razumiju i poštuju svoje jezično i kulturno podrijetlo, običaje svoje zajednice i cijelog društva te da razumiju i cijene ostale jezike i kulture.

Uz poučavanje na regionalnim ili manjinskim jezicima razvijeno je standardizirano vrednovanje na regionalnim ili manjinskim jezicima, primjerice u Rumunjskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu (Škotska). U Škotskoj je Nacionalno standardizirano vrednovanje uvedeno u prosincu 2018. godine u škole u kojima se nastava izvodi na galskom jeziku kako bi učenici u tim školama imali jednake mogućnosti vrednovanja kao i njihovi engleski vršnjaci.

Promicanje regionalnih ili manjinskih jezika izvan škola

U pojedinim su obrazovnim sustavima nastojanja da se regionalni ili manjinski jezici poučavaju u školama povezana s inicijativama kojima se ti jezici nastoje promicati u društvu. To se, primjerice, odnosi na frizijski jezik u Nizozemskoj ili na galski i škotski jezik u Ujedinjenom Kraljevstvu (Škotska).

Studija slučaja – Ujedinjeno Kraljevstvo (Škotska) – nacionalni plan za galski jezik za razdoblje 2018. – 2023.

Nacionalni plan za galski jezik za razdoblje 2018. – 2023. djelo je tijela *Bòrd na Gàidhlig* koje podupire škotska vlada. Plan se temelji na postojećim mjerama kojima se promiče uporaba galskog jezika u društvu. Glavna je svrha tog plana omogućiti to da se što više ljudi što češće u različitim situacijama služi galskim jezikom. Osnovne poruke, ciljevi, prioriteti i nove obveze sadržane u planu pridonose sve većoj uporabi galskog jezika.

Nastavni materijali za učenje regionalnih ili manjinskih jezika

Kako bi promicale poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika, vrhovne obrazovne vlasti nude školama i nastavnicima dodatne oblike potpore. Riječ je o osposobljavanju nastavnika, nabavi udžbenika i ostalih nastavnih materijala, osiguravanju pomoći centara za regionalne ili manjinske jezike, otvaranju mrežnih stranica i organiziranju izložaba.

Škole koje omogućuju obrazovanje na regionalnim ili manjinskim jezicima nastoje očuvati jezičnu i kulturnu baštinu zajednica manjina.

Vrhovne obrazovne vlasti podupiru poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika osposobljavanjem nastavnika, nabavom nastavnih materijala i osiguravanjem ostalih izvora za poučavanje i učenje.

Osposobljavanje nastavnika i potpora koju dobivaju

U mnogim obrazovnim sustavima, primjerice u Cipru, Litvi, Sloveniji i Švedskoj, vrhovne obrazovne vlasti unapređuju znanje i vještine nastavnika koji poučavaju učenike regionalnim ili manjinskim jezicima tako što tim nastavnicima omogućuju seminare za usavršavanje.

Studija slučaja – Cipar – seminari za usavršavanje nastavnika armenskog i arapskog jezika ciparskih Maronita

Ministarstvo obrazovanja i kulture podupire organiziranje seminara za usavršavanje nastavnika armenskog i arapskog jezika ciparskih Maronita. Primjerice za nastavnike armenskog jezika provedena su tri programa usavršavanja tijekom školske godine 2017./2018. Sva tri seminara bila su namijenjena za 19 nastavnika koji poučavaju predmete na armenskom jeziku u osnovnim školama u Nikoziji, Larnaki i Limassolu te u gimnaziji u Nikoziji. Seminari su obuhvaćali program osposobljavanja, promatranje u učionici i mentorstvo. U posljednjoj su fazi svi nastavnici bili službeno vrednovani. Svake se godine provodi nekoliko programa osposobljavanja za nastavnike arapskog jezika ciparskih Maronita (npr. Sveučilište u Cipru u lipnju 2016. i 2017. godine).

U mnogim je slučajevima osposobljavanje nastavnika koje promiču obrazovne vlasti namijenjeno nastavnicima s punom kvalifikacijom. No katkad je, primjerice u Ujedinjenom Kraljevstvu (Wales), dodatni cilj stvoriti pogodno okruženje među učenicima i nastavnicima za poučavanje na velškom u početnom nastavničkom obrazovanju.

U pojedinim obrazovnim sustavima mjerodavne vlasti podupiru pojedince u stjecanju kvalifikacije za nastavnika regionalnih ili manjinskih jezika. Primjerice u Mađarskoj studenti koji se školuju za poučavanje manjinskih jezika u predškolskim ustanovama primaju stipendiju.

Nastavni materijali

U pojedinim zemljama vrhovne obrazovne vlasti podupiru škole i nastavnike tako što im omogućuju dostupnost važnih udžbenika i nastavnih materijala za poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika. Tako je, primjerice, u Sloveniji, Švedskoj, Albaniji i Srbiji.

Studija slučaja – Švedska – nastavni materijali za regionalne ili manjinske jezike

Švedska nacionalna agencija za obrazovanje odgovorna je za izradu nastavnih materijala i pružanje potpore nastavnicima koji poučavaju regionalne ili manjinske jezike. Prioritetno su područje materijali za učenike čije je znanje jezika slabo. Nastavni su materijali izrađeni u suradnji s iskusnim izvornim govornicima. Sveučilište Södertörn i Sveučilište Uppsala pridonijeli su jezičnom stručnošću. Laponsko školsko vijeće, predstavnici izvornih govornika nastavnika nacionalnih manjinskih jezika i predstavnici nacionalnih manjina dali su vrijedan doprinos.

Centri, mrežne stranice i izložbe

Ostale inicijative koje promiču poučavanje i razvoj regionalnih ili manjinskih jezika diljem Europe obuhvaćaju informacijske centre koji imaju nacionalnu potporu. To su, primjerice, NeRok – Metodologijskoobrazovni i kulturni centar romske manjine u Mađarskoj i Ured za potporu i razvoj obrazovanja na manjinskim jezicima u sklopu Ministarstva obrazovanja i znanosti u Sjevernoj Makedoniji.

Studija slučaja – Mađarska – Metodologijskoobrazovni i kulturni centar romske manjine

Metodologijskoobrazovni i kulturni centar romske manjine mreža je ustanova. Iako je osnovan radi infrastrukturne i metodologijske potpore potrebne za obrazovanje manjina u baranjskoj pokrajini, pojedine su njegove usluge dostupne širom zemlje. Kako bi se promicala socijalna uključenost i razumijevanje kulturnih razlika, Centar nudi osposobljavanje nastavnika i stručnjaka koji rade u području socijalnih pitanja u suradnji sa sveučilištima u Pečuhu i Miškolcu. Taj centar za metodologijsku potporu oprema stručnjake suvremenim alatima kako bi pripremili suvremene prezentacije i razvili materijale za učenje.

Dodatna potpora za poučavanje manjinskih jezika može se ponuditi u obliku mrežnih stranica ili izložaba kako je, primjerice, u Austriji.

Studija slučaja – Austrija – izložba – Austrijski školski sustav za manjine – jezična raznolikost i povijest

Prema naputku Saveznog ministarstva za obrazovanje Demokratski centar Beč stvorio je putujuću izložbu za osnaživanje identiteta austrijskih etničkih manjina i razvoj povijesne svijesti o njima. Izložba prikazuje politike i prava manjina. Osim zalaganja za vrijednosti poput prihvaćanja i poštovanja, važni su ciljevi izložbe i priznavanje sve raznolikijeg društva, višjezičnost te suzbijanje predrasuda prema svim skupinama u društvu. Izložba se može naručiti besplatno, a uglavnom se prikazuje u školama u Gradišću i Koruškoj.

Inicijative i programi velikih razmjera

Istaknute su i pojedine inicijative politika koje su osobito važne jer obuhvaćaju mnoge već spomenute sastavnice. Jedna od njih je Operativni program za nacionalne manjine za razdoblje 2007. – 2010. koji je pokrenula Vlada Republike Hrvatske kako bi očuvala i unaprijedila postojeća prava svih nacionalnih manjina – srpske, talijanske, češke, slovačke, mađarske, albanske i romske. Operativni program obuhvaća niz aktivnosti u vezi s obrazovanjem na regionalnim ili manjinskim jezicima, suradnju s predstavnicima nacionalnih manjina u izradi kurikuluma i važnih dokumenata, nastavnih materijala itd.

Ostale inicijative velikih razmjera obuhvaćaju strategiju Cymraeg 2050. i Velški u obrazovanju – akcijski plan za razdoblje 2017. – 2021. koji je razvila velška vlada.

*Velška strategija
Cymraeg 2050.
nastoji osigurati
milijun govornika
velškoga jezika do
godine 2050.*

Studija slučaja – Ujedinjeno Kraljevstvo (Wales) – Strategija Cymraeg 2050. i Velški u obrazovanju – akcijski plan za razdoblje 2017. – 2021.

Velška je vlada godine 2017. objavila strategiju za promicanje i poticanje uporabe velškog jezika u Walesu kako bi taj dio Ujedinjenoga Kraljevstva postao uistinu dvojezičan. Strategijom Cymraeg 2050. nastoji se osigurati milijun govornika velškog jezika na temelju sljedećih triju sastavnica:

- povećanja broja govornika velškog jezika
- šire uporabe velškoga
- stvaranja pogodnih uvjeta za uporabu velškoga u vezi s infrastrukturom i kontekstom.

Velški u obrazovanju – akcijski plan za razdoblje 2017. – 2021. prikazuje plan velške vlade za razvoj obvezatnog obrazovanja na velškom jeziku kako bi se poduprli ciljevi Cymraeg 2050. Nadalje, njime se podupire vladina vizija kojom se svim učenicima omogućuje razvoj vještina velškog jezika te suvereno vladanje jezikom u svakidašnjem životu. Plan obuhvaća pet ciljeva i važnih aktivnosti koje se trebaju provesti do godine 2021.

1. Kurikulum, vrednovanje i pedagogija – valja razviti novi kurikulum za velški jezik koji bi nadahnuo učenike da uče velški i njime se služe.

2. Obogaćivanje i iskustva u velškom jeziku – mogućnosti za uporabu velškoga u raznim situacijama, školskom i izvanškolskom okružju.

3. Planiranje, stručno učenje i usmjeravanje osoblja – aktivnosti za potporu nastavnom osoblju koje bi provelo kurikulum na velškom jeziku, poučavanje velškoga kao predmeta te poticanje djece i mladih da poštuju velški jezik, književnost i povijest i njihovu važnost u svakidašnjem životu u suvremenom Walesu.

4. Planiranje obrazovanja na velškom jeziku – planiranje povećanja broja učenika u sredinama u kojima se poučava na velškom jeziku usporedno s planiranjem uvođenja novoga kurikuluma za velški jezik.

5. Izvrsnost, jednakost i dobrobit – valja osigurati to da svi učenici imaju jednak pristup obrazovanju na velškom jeziku te da iskuse najbolje mogućnosti za razvoj vlastita jezika.

EUROPSKI PROJEKTI I INICIJATIVE KOJIMA SE PODUPIRE POUČAVANJE I UČENJE REGIONALNIH ILI MANJINSKIH JEZIKA

Financirani u sklopu programa Erasmus+ i Kreativna Europa, mnogi uspješni projekti promiču učenje i važnost regionalnih ili manjinskih jezika u Europi. Projekti su iz područja općeg obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i obrazovanja odraslih te iz područja kulture, stvaralaštva i audiovizualne djelatnosti.

Slijede primjeri novijih europskih projekata i inicijativa u području poučavanja i uporabe regionalnih ili manjinskih jezika. Projekti obuhvaćaju školska partnerstva Erasmus+, projekte koji promiču mobilnost osoblja i mladih, eTwinning-partnerstva i projekte u sklopu programa Kreativna Europa.

Školska partnerstva Erasmus+

Manjinski jezici, dobri suputnici (2015. – 2017.)

Sudionici:

Belgija (flamanska zajednica), Španjolska (Comunidad Autónoma del País Vasco) i Italija (Sardinija)

Ciljevi:

- saznati više o ostalim manjinskim i/ili ugroženim jezicima u Europi, o njihovu društvenom statusu i politikama koje promiču njihovo očuvanje
- povećati uporabu manjinskih jezika u školama i svakidašnjem životu

Aktivnosti:

- jezični test znanja o manjinskim jezicima
- informacije i istraživanje o manjinskim jezicima u Europi i diljem svijeta
- radioprogrami na manjinskim jezicima
- upitnici za obitelji domaćine kako bi se saznalo više o statusu lokalnog jezika
- snimanje popularnih pjesama na manjinskim jezicima
- skup izraza na tri manjinska jezika

Više informacija –

<https://sites.google.com/site/3minoritylanguages/>

Galski oksitanski zajedno s govornicima s pomoću zajedničkih korijena i iskustava (2014. – 2017.)

Sudionici:

Irska, Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo (Škotska)

Cilj:

- unaprijediti i razviti poučavanje manjinskog jezika te promicati regionalnu kulturu

Aktivnosti:

- međunarodni seminari za usavršavanje i studijski posjeti
- izrada obrazovnoga kompleta
- izrada albuma s fotografijama iz oksitanske i galske pokrajine
- razmjena francuskih, irskih i škotskih učenika

Više informacija –

<https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details/#project/2014-1-FR01-KA201-008464>

Mobilnost osoblja u općem obrazovanju

Aprendizaje lingüístico y cultural (Učenje jezika i kulture, 2015. – 2017.)

Partneri:

Španjolska i Norveška

Ciljevi:

- promicanje svijesti o različitom kulturnom podrijetlu i upoznavanje s cijelom obrazovnom zajednicom
- procjena važnosti različitih jezika u EU-u (španjolskog i engleskog) uključujući manjinske jezike (katalonski i norveški) kao odavanje počasti baštini
- razvoj novih načina i metodologije poučavanja stranih jezika

Aktivnosti:

- osposobljavanje nastavnika
- promatranje nastave i dobra praksa
- izvođenje nastave u suradnji sa zaduženim nastavnikom, promatranje rada kolega
- radni sastanci s članovima koji su uključeni u utvrđivanje referentnih vrijednosti vrednovanja

Više informacija –

- <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details/#project/2015-1-ES01-KA101-015121>
- <http://www.insbruguers.cat/projectes/intercanvi-amb-noruega>

Gwriziou hag eskell, des racines et des ailes, wings and roots (2014. – 2015.)

Partneri:

Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo

Cilj:

- učenje na jeziku različitom od materinskog jezika s pomoću nejezičnog predmeta koji se poučava na bretonskom ili engleskom te usporedba dvaju regionalnih jezika

Aktivnosti:

- razmjena znanja s kolegama u vezi s pitanjem što je kulturni identitet
- slanje nastavnika na osposobljavanje u sklopu programa Erasmus+

Više informacija –

<https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details/#project/2014-1-FR01-KA101-001361>

Trois langues, un chemin (Tri jezika, jedan put, 2014. – 2015.)

Partneri:

Irska i Francuska (Urugne)

Ciljevi:

- otkrivanje metoda poučavanja jezika koje pomažu nastavnicima da se razvijaju u vlastitoj struci
- veća motivacija učenika, bolji rezultati suradničkog rada i veće znanje o različitim kulturama i jezicima
- nastavnici će unaprijediti vlastite vještine poučavanja zahvaljujući svojem kontaktu s ostalim obrazovnim sustavima
- škola će se otvoriti prema vanjskom svijetu, povezati s obiteljima i unaprijediti suradnju među odjelima

Aktivnosti:

razmjena nastavnika radi razmjene iskustava i nastavnih materijala

Više informacija –

<https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details/#project/2014-1-FR01-KA101-001669>

Twining-projekti

Grčki – griko. Tvoj se jezik čini poznatim

Partneri:

Grčka i Italija

Cilj:

- suradnja s partnerima kako bi se otkrilo podrijetlo i evolucija manjinskog narječja griko kojim se govori u pojedinim selima u južnoj Italiji

Aktivnosti:

- izrada pojmovnika s izrazima iz svakidašnjeg života na narječju griko
- izrada mrežne igrice na temelju grčke i talijanske kulture

Više informacija –

<https://twinspace.etwinning.net/25161/home>

Keltski rođaci

Partneri:

Irska i Francuska

Ciljevi:

- istražiti sličnosti i razlike u keltskim kulturama
- naučiti irski i bretonski

Aktivnosti:

- komunicirati međusobno, pjevati pjesme na irskom i bretonskom i napisati slikovnicu i e-knjigu na bretonskom i irskom s uobičajenom keltskom temom

Više informacija –

<http://www.gaelscoilnhuscraie.ie/blog/category/etwinning>

Mobilnost mladih

Kernow-Breizh (2016.)

Partneri:

Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo

Ciljevi:

- međunarodna razmjena mladih radi oživljavanja manjinskih jezika – bretonskog i kornvalskog

Aktivnosti:

- naučiti izraditi i organizirati radionice s temom kulturnih otkrića kako bi se upoznala kulturna baština Kornvala i Bretanje te naučili jezici

Više informacija –

<https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-project-details/#project/2016-1-FR02-KA105-011253>

Kreativna Europa

Druge riječi – književni klub za slabije zastupljene i manjinske jezike (2015. – 2019.)

Partneri:

Irska, Španjolska, Nizozemska, Slovenija i Sjeverna Makedonija

Cilj:

- stvoriti mrežu kreativnih praksa za pisce koji pišu na manjinskim ili slabije zastupljenim jezicima, suradnja s kulturnim agentima

Aktivnosti:

- umjetničke prakse i prijevodi, razmjena iskustava iz različitih pokrajina
- mobilnost pisaca i njihovih djela s pomoću dugih književnih praksa
- aktivnosti posredovanja u zemlji domaćinu poput konferencija ili radionica za širu javnost, aktivnosti kojima se promiče čitanje i pisanje u djece i mladih te suradnja s lokalnim umjetnicima

Više informacija –

- www.donostiakultura.com
- <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/ce-project-details/#project/559469-CREA-1-2015-1-ES-CULT-COOP1>

(Ponovno) Otkrivanje Europe (2017. – 2018.)

Partneri:

Hrvatska, Italija, Rumunjska, Sjeverna Makedonija i Srbija

Ciljevi:

- govoriti o Europi sa stajališta manjina jezikom kazališta

Aktivnosti:

- koprodukcija drame Gorski divovi Luigija Pirandella
- obrazovni program – inkubatori znanja o kazalištu
- umjetničke radionice – od Pirandella do Brexita
- razvojni program za publiku – Izvedbena raznolikost kuhanja
- znanstveno istraživanje sudjelovanja manjina u kulturi europskih gradova
- izvođenje drame u pet gradova tijekom organizacije umjetničkih i obrazovnih aktivnosti

Više informacija –

<http://hnk-zajc.hr/>

Europska književna raznolikost za mlade čitatelje (2015. – 2017.)

Partner:

Slovenija

Cilj:

- uspostaviti usporedni okvir neistraženih diskursa u književnosti za djecu, isticati sličnosti i razlike u obradi tema i motiva, književnih likova, oblika i žanrova te promišljati o njihovim prijevodima

Aktivnosti:

- objaviti, promicati i staviti u kontekst deset visokokvalitetnih europskih književnih djela manjina i/ili slabije poznatih djela za djecu od kojih je većina napisana na slabije zastupljenim jezicima te nagrađena na nacionalnoj i međunarodnoj razini
- prijevod djela vodećih pisaca iz Katalonije, Baskije, Galicije, Islanda, Mađarske, Ukrajine i Portugala na slovenski jezik
- predstavljanja knjiga, novinarske konferencije, intervjui, recenzije knjiga, znanstveni članci.

Više informacija –

- <http://www.malinc.si/sl/o-nas/>
- <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/ce-project-details/#project/561217-CREA-1-2015-1-SI-CULT-LIT1>

LITERATURA

Vijeće Europe, 1992. *The European Charter for Regional or Minority Languages (ECRML)*. European Treaty Series – No. 148. [Online] Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680695175> [preuzeto 5. lipnja 2019.].

Europska komisija / EACEA / Eurydice, 2017. *Key Data on Teaching Languages at School in Europe – 2017 Edition*. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.

Europska komisija / EACEA / Eurydice, 2017. *Sažetak Eurydicea. Ključni podaci o poučavanju jezika u školama u Europi – 2017*. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.

Europska komisija, 2018. *Linguistic diversity in the European Union; the case of Regional and Minority languages*. [pdf] Dostupno na: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/371430cc-f2c1-11e8-9982-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-100314188> [preuzeto 30. srpnja 2019.].

Europski parlament. EPRS, 2018. International Roma Day. How the European Union supports the study of Roma culture, language and history. Briefing. [pdf] Dostupno na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/620201/EPRS_BRI\(2018\)620201_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/620201/EPRS_BRI(2018)620201_EN.pdf) [preuzeto 23. svibnja 2019.].

Pasikowska-Schnass, M., 2016. *Regional and minority languages in the European Union. Briefing*. [pdf] Bruxelles: Europski parlament. Members' Research Service. Dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-589794-Regional-minority-languages-EU-FINAL.pdf> [preuzeto 3. lipnja 2019.].

Van Dongera, R., van der Meer, C. and Sterk, R., 2017. Research for CULT Committee – *Minority languages and education: best practices and pitfalls – study*. Bruxelles: Europski parlament, Odjel za politiku, strukturne i kohezijske politike. [pdf] Dostupno na: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2017\)620201_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2017)620201_EN.pdf) [preuzeto 23. svibnja 2019.].

ZAHVALE

Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu

Analiza obrazovnih politika i politika za mlade

Avenue du Bourget 1 (J-70 – Odjel A7)

B-1049 Bruxelles

(<http://ec.europa.eu/eurydice>)

Autori

Nathalie Baïdak (koordinator) i Sogol Noorani

Dostava podataka i pregled – Kristina Cunningham (Glavna uprava za obrazovanje, kulturu, mlade i sport (EAC))

Prikaz i grafička obrada

Patrice Brel

Naslovnica

Virginia Giovannelli

Koordinacija izrade

Gisèle De Lel

Nacionalne jedinice Eurydicea

ALBANIJA

Jedinica Eurydicea
Odjel europskih integracija i projekata
Ministarstvo obrazovanja i sporta
Rruga e Durrësit, Nr. 23
1001 Tiranë
Dostava podataka – Egest Gjokuta

AUSTRIJA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und
Forschung
Abt. Bildungsentwicklung und -monitoring
Minoritenplatz 5
1010 Wien
Dostava podataka – zajednički doprinos

BELGIJA

Unité Eurydice de la Communauté française
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/008
1080 Bruxelles
Dostava podataka – zajednički doprinos

Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II-laan 15
1210 Bruxelles
Dostava podataka – Wouter Janssens

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Fachbereich Ausbildung und
Unterrichtsorganisation
Gospertstraße 1
4700 Eupen
Dostava podataka – zajednički doprinos

BOSNA I HERCEGOVINA

Ministarstvo civilnih poslova
Odjel za obrazovanje
Trg BiH 3
71000 Sarajevo
Dostava podataka – zajednički doprinos

BUGARSKA

Jedinica Eurydicea
Centar za razvoj ljudskih resursa
Odjel za obrazovno istraživanje i planiranje
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia

HRVATSKA

Agencija za mobilnost i programe Europske unije
Frankopanska 26
10000 Zagreb
Dostava podataka – zajednički doprinos

CIPAR

Jedinica Eurydicea
Ministarstvo obrazovanja i kulture
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nicosia
Dostava podataka – Christiana Haperi;
stručnjaci Sophie Ioannou Georgiou (Odjel za
osnovnoškolsko obrazovanje); Maria Iacovidou, Niki
Christodoulidou (Odjel za opće srednjoškolsko
obrazovanje)

ČEŠKA

Jedinica Eurydicea
Centar za međunarodnu suradnju u obrazovanju
Dům zahraniční spolupráce
Na Poříčí 1035/4
110 00 Prag 1
Dostava podataka – Jana Halamová

DANSKA

Jedinica Eurydicea
Ministarstvo visokog obrazovanja i znanosti
Danska agencija za znanost i visoko obrazovanje
Bredgade 43
1260 København K
Dostava podataka – Ministerstvo visokog
obrazovanja i znanosti i Ministerstvo obrazovanja

ESTONIJA

Jedinica Eurydicea
Odjel za analizu
Ministarstvo obrazovanja i istraživanja
Munga 18
50088 Tartu
Dostava podataka – Pille Põiklik (stručnjak)

FINSKA

Jedinica Eurydicea
Finska nacionalna agencija za obrazovanje
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Dostava podataka – Hanna Laakso

FRANCUSKA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale et de la
Jeunesse (MENJ)
Ministère de l'Enseignement supérieur, de la
Recherche et de l'Innovation (MESRI)
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance (DEPP)
Mission aux relations européennes et
internationales (MIREI)
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Dostava podataka – Anne Gaudry-Lachet

NJEMAČKA

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt e. V.
(DLR)
Heinrich-Konen Str. 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle der Länder im
Sekretariat der Kultusministerkonferenz
Taubenstraße 10
10117 Berlin
Dostava podataka – Thomas Eckhardt

GRČKA

Jedinica Eurydicea
Uprava za europske i međunarodne poslove
Ministarstvo kulture, istraživanja i religijskih pitanja
37 Andrea Papandreou Str. (Ured 2172)
15180 Maroussi (Attiki)

MAĐARSKA

Mađarska jedinica Eurydicea
Tijelo mjerodavno za obrazovanje
19-21 Maros Str.
1122 Budapest
Dostava podataka – zajednički doprinos

ISLAND

Jedinica Eurydicea
Uprava za obrazovanje
Víkurbær 3
203 Kópavogur
Dostava podataka – zajednički doprinos

IRSKA

Jedinica Eurydicea
Odjel za obrazovanje i vještine
Međunarodni odsjek
Marlborough Street
Dublin 1 – DO1 RC96
Dostava podataka – zajednički doprinos

ITALIJA

Unità italiana di Eurydice
Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione
e Ricerca Educativa (INDIRE)
Agenzia Erasmus+
Via C. Lombroso 6/15
50134 Firenze
Dostava podataka – Simona Baggiani;
stručnjak: Daniela Marocchi (Dirigente tecnico,
Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della
Ricerca)

LETONIJA

Jedinica Eurydicea
Državna agencija za razvoj obrazovanja
Valņu 1 (5. kat)
1050 Riga
Dostava podataka – zajednički doprinos

LIHTENŠTAJN

Informationsstelle Eurydice
Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
Postfach 684
9490 Vaduz

LITVA

Jedinica Eurydicea
Nacionalna agencija za vrednovanje škola
Republike Litve
Geležinio Vilko Street 12
03163 Vilnius
Dostava podataka – zajednički doprinos

LUKSEMBURG

Unité nationale d'Eurydice
ANEFORÉ ASBL
eduPôle Walferdange
Bâtiment 03 - étage 01
Route de Diekirch
7220 Walferdange
Dostava podataka – Claude Sevenig (MENJE) i
Pierre Reding (MENJE)

MALTA

Nacionalna jedinica Eurydicea
Odjel za istraživanje, cjeloživotno učenje i
mogućnost zapošljavanja
Ministarstvo obrazovanja i zapošljavanja
Great Siege Road
Floriana VLT 2000
Dostava podataka – Joanne Bugeja

CRNA GORA

Jedinica Eurydicea
Vaka Đurovića bb
81000 Podgorica
Dostava podataka – prof. dr. sc. Igor Lakić

NIZOZEMSKA

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag
Dostava podataka – zajednički doprinos

SJEVERNA MAKEDONIJA

Nacionalna agencija za europske programe u
obrazovanju i mobilnost
Boulevard Kuzman Josifovski Pitu, br. 17
1000 Skopje
Dostava podataka – zajednički doprinos

NORVEŠKA

Jedinica Eurydicea
Ministarstvo obrazovanja i istraživanja
Kirkegata 18
P.O. Box 8119 Dep.
0032 Oslo

POLJSKA

Poljska jedinica Eurydicea
Zaklada za razvoj obrazovnog sustava
Aleje Jeruzolimskie 142A
02-305 Warszawa
Dostava podataka – Beata Płatos (koordinacija)

PORTUGAL

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direção-Geral de Estatísticas da Educação
Av. 24 de Julho, 134
1399-054 Lisboa
Dostava podataka – Isabel Almeida;
vanjski stručnjak: Glavna uprava za obrazovanje

RUMUNJSKA

Jedinica Eurydicea
Nacionalna agencija za programe Zajednice u
području

obrazovanja i strukovnog osposobljavanja,
Universitatea Politehnică București
Biblioteca Centrală
Splaiul Independenței, nr. 313
Sector 6
060042 București
Dostava podataka – zajednički doprinos

SRBIJA

Jedinica Eurydicea Srbija
Fondacija Tempus
Ruže Jovanović 27a
11000 Beograd
Dostava podataka – zajednički doprinos

SLOVAČKA

Jedinica Eurydicea
Slovačka akademska udruga za međunarodnu
suradnju
Křížkova 9
811 04 Bratislava
Dostava podataka – Marta Ivanova

SLOVENIJA

Jedinica Eurydicea
Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta
Ured za razvoj obrazovanja i kvalitetu
Masarykova 16
1000 Ljubljana
Dostava podataka – zajednički doprinos

ŠPANJOLSKA

Eurydice España-REDIE
Centro Nacional de Innovación e Investigación
Educativa (CNIIE)
Ministerio de Educación y Formación Profesional
c/ Torrelaguna, 58
28027 Madrid
Dostava podataka – Berta González Álvarez,
Ana Prados Gómez, Francisco Javier Varela Pose i
Elena Vázquez Aguilar

ŠVEDSKA

Jedinica Eurydicea
Universitets- och högskolerådet/
Švedsko vijeće za visoko obrazovanje
Box 450 93
104 30 Stockholm
Dostava podataka – zajednički doprinos

ŠVICARSKA

Jedinica Eurydicea
Švicarsko vijeće kantonalnih ministara obrazovanja
(EDK)
Speichergasse 6
3001 Bern
Dostava podataka – Alexander Gerlings

TURSKA

Jedinica Eurydicea
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Dostava podataka – Osman Yıldırım Uğur;
stručnjak – prof. dr. Cem Balçıkanlı

UJEDINJENO KRALJEVSTVO

Jedinica Eurydicea za Englesku, Wales i Sjevernu
Irsku
National Foundation for Educational Research
(NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Dostava podataka – Sigrid Boyd i Sharon O'Donnell
(suradnici NFER-a)

Jedinica Eurydicea za Škotsku
Learning Directorate
Scottish Government
2-C North
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Dostava podataka – Alina Dragos; stručnjaci u
škotskoj vladi: Ansdell Douglas, Beattie Kathryn

Poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama u Europi

Ovo izvješće Eurydicea nudi kratak pregled mjera politika diljem Europe kojima se podupire poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama. Ponajprije se prikazuju podaci vrhovnih obrazovnih vlasti o regionalnim ili manjinskim jezicima u službenim dokumentima. Zatim se prikazuju pojedine politike i mjere vezane uz poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika koje se provode u različitim europskim obrazovnim sustavima. Potom se opisuju pojedini projekti i inicijative koje financira EU kako bi podupirao poučavanje regionalnih ili manjinskih jezika u školama u Europi.

Zadaća je mreže Eurydice razumjeti i objasniti na koji su način organizirani i kako funkcioniraju različiti obrazovni sustavi u Europi. Mreža opisuje obrazovne sustave u pojedinim državama te donosi komparativne studije posvećene specifičnim temama, pokazateljima i statističkim podacima. Eurydiceove publikacije dostupne su besplatno na njegovim mrežnim stranicama ili na zahtjev u tiskanu obliku. U svojem radu Eurydice nastoji promicati razumijevanje, suradnju, povjerenje i mobilnost na europskoj i međunarodnoj razini. Mreža se sastoji od nacionalnih jedinica u pojedinim europskim zemljama čiji rad koordinira Izvršna agencija EU-a za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu. Za detaljnije informacije o Eurydiceu vidi stranicu <http://ec.europa.eu/eurydice>.

